# EXERCITAREA ATRIBUȚIILOR ÎN SECTORUL PUBLIC ÎN SITUAȚIE DE CONFLICT DE INTERESE: CONOTAȚII JURIDICO-PENALE

*DUTIES PERFORMANCE IN THE PUBLIC SECTOR IN A CONFLICT OF INTEREST SITUATION: LEGAL-CRIMINAL CONOTATIONS*

**Adriana EȘANU,** dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat din Moldova

**Abstract:** The present study aims to address the problems of applying and interpreting the criminal law regarding the duties performance offence in the public sector in a conflict of interests from the point of view of the doctrinal sources in the field, but also from the perspective of some comparative models of incrimination of the respective act. To achieve this purpose, an interconnection has been made between the incriminating framework and some extra-reference laws, thanks to which it was possible to deduce the social danger degree of the deed, the content and the specific normative modalities of the harmful action enshrined in article 326[1] Criminal Code, the moment of crime consummation, but also the particularities of perpetrator psychic attitude.

***Keywords:*** *conflict of interest, personal interest, patrimonial advantage, public person, high-ranking official, public sector.*

Prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.66 din 24 mai 2018 [1], legiuitorul a incriminat în premieră, cu titlu de *nomen iuris*, exercitarea atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese (art.326[1]), localizând fapta prejudiciabilă în Capitolul XV al Părții Speciale a Codului penal. Prin această dislocare, legiuitorul a apelat, cum era și firesc, la criteriul sistematizării științifice a normelor de incriminare – obiectul juridic generic al infracțiunii, urmărind ocrotirea relațiilor sociale cu privire la buna desfășurare a activității de serviciu în sfera publică.

Subliniem că în literatura de specialitate nu există o viziune unitară cu privire la natura juridico-penală a conflictului de interese, însă în marea sa majoritate, se susține că conflictul de interese este o infracțiune de serviciu, și nu o infracțiune de corupție [2, p.82].

Din perspectiva cadrului normativ național, anume art.45 alin.(2) lit. a) din Legea integrității, nr.82 din 25.05.2017, exercitarea atribuțiilor de serviciu în sectorul public în situație de conflict de interese constituie act conex actelor de corupție, care este săvârșit împreună sau în legătură directă cu un act de corupție. Însă, din punct de vedere a cadrului incriminator, considerăm că fapta prejudiciabilă prevăzută la art.326[1] CP RM se atribuie la infracțiunile care aduc atingere activității de serviciu, dar care nu sunt legate nemijlocit de corupție, legiuitorul urmărind funcționarea normală a entităților publice, deci aflate într-o legătură

indisolubilă cu etica și conduita profesională a persoanei publice, respectiv a persoanei cu funcție de demnitate publică, orientată spre cultivarea îndeplinirii atribuțiilor de serviciu cu responsabilitate, competență, eficientă, promptitudine şi corectitudine, în ideea serverii interesului public cu imparțialitate și obiectivitate, precum şi în spiritul de a se abține de la orice act sau faptă care poate prejudicia imaginea, prestigiul sau interesele unității în care activează.

Reieșind din dispoziția art.326[1] CP RM, deducem că profilul faptei prejudiciabile a exercitării atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese se caracterizează doar printr-o activitate comisivă. Or, soluționarea unor cereri, a unor demersuri sau a unor plângeri, adoptarea unui act administrativ, încheierea, directă sau prin intermediul unei persoane terțe, a un act juridic, luarea unei decizii sau participarea la luarea unei decizii, reprezintă activități voluntare pozitive prin care se face, se îndeplinește sau se execută ceva, activități ce conduc la modificarea lumii exterioare manifestat bunăoară prin apariția unui act administrativ emis de către făptuitor ori a unui act juridic semnat de acesta.

Consemnăm că nedeclararea conflictului de interese și nesoluționarea acestuia în conformitate cu legislația privind declararea şi controlul averii şi a intereselor personale, nu se contopește în textura faptei prejudiciabile, de aceea teza potrivit căreia exercitarea atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese se comite în exclusivitate prin acțiune este susținută de specificul activităților alternative indicate mai sus. În această ordine de idei, apreciem ca general valabilă opinia autorilor care atribuie situația de nedeclarare și nesoluționare a conflictului de interese în conformitate cu legislația privind declararea şi controlul averii şi a intereselor personale la ambianța săvârșirii infracțiunii – semn al laturii obiective a infracțiunii analizate [3, p.23].

În același timp, ținând cont de faptul că exercitarea atribuțiilor în situație de conflict de interese reprezintă o varietate specială a folosirii intenționate a situației de serviciu, care poate să se realizeze și prin omisiune, considerăm că limitarea faptei prejudiciabile a infracțiunii prevăzute la art.326[1] CP RM doar la activități comisive nu este justificată. Or, prin nesoluționarea unor cereri, unor demersuri sau a unor plângeri, prin neluarea unei decizii spre exemplu, dacă fapta este realizată în situație de conflict de interese, practic sunt lezate aceleași valori sociale ca și în cazul soluționării unor cereri, unor demersuri sau a unor plângeri, luării unei decizii realizată în situație de conflict de interese. Cu toate acestea, conținutul infracțiunii nu poate fi interpretat în afara cadrului incriminator în vigoare, iar o interpretare *stricto sensu* a dispoziției art.326[1] CP RM, ne obligă să luăm în calcul doar o conduită comisivă a făptuitorului care implică realizarea atribuțiilor funcționale în situație de conflict de interese.

În alt context, spre deosebire de modelul de incriminare al infracțiunii analizate în legislația penală a României (art.301 CP al României – Folosirea funcției

pentru favorizarea unor persoane [4]) a cărui element material se manifestă prin îndeplinirea unui act ori participarea la luarea unei decizii, potrivit cadrului incriminator național, acțiunea prejudiciabilă a infracțiunii prevăzute la art.326[1] CP RM înglobează mai multe modalități normative, având o natură alternativă. Într-o manieră cuprinzătoare, legiuitorul autohton a prevăzut următoarele varietăți de acțiuni prejudiciabile specifice exercitării atribuțiilor în situație de conflict de interese: 1) soluționarea cererilor, demersurilor sau plângerilor; 2) adoptarea unui act administrativ; 3) încheierea, directă sau prin intermediul unei persoane terțe, a un act juridic; 4) luarea unei decizii sau participarea la luarea unei decizii.

În cele ce urmează, vom întreprinde eforturi susținute prin exegeze doctrinare, în vederea identificării conținutului și semnificației fiecăreia dintre aceste modalități normative.

Cu referire la ***soluționarea cererilor, demersurilor sau plângerilor*** – prima modalitate normativă a acțiunii prejudiciabile, în literatura de specialitate s-a reținut că aceasta presupune tranșarea în rezultatul examinării și/sau deliberării a problemei abordate în cererea, demersul sau plângerea adresată făptuitorului [5, p.23].Considerăm că această modalitate normativă se va reține doar dacă tranșarea în rezultatul examinării și/sau deliberării a problemei abordate în cererea, demersul sau plângerea adresată făptuitorului nu va fi materializată prin adoptarea unui act administrativ individual sau luarea / participarea la luarea unei decizii. Aceasta deoarece, existența unui produs infracțional de genul – act administrativ, decizie etc., apărut în rezultatul soluționării cererilor, demersurilor sau plângerilor, deja presupune alte modalități normative ale infracțiunii cercetate, care vor fi analizate mai jos.

În ceea ce privește cea de-a doua modalitate normativă a acțiunii prejudiciabile – ***adoptarea unui act administrativ***, întâi de toate consemnăm că legiuitorul a avut în vedere doar actul administrativ individual, nu și cel administrativ normativ. Aceasta rezultă din interpretarea sistemică a alin.(3) art.326[1] CP RM și art.12 Cod administrativ [6]. Astfel, în conformitate cuart.12 Cod administrativ, un act administrativ normativ este actul juridic subordonat legii adoptat, aprobat sau emis de o autoritate publică în baza prevederilor constituționale sau legale, care nu se supune controlului constituționalității și stabilește reguli de aplicare obligatorii pentru un număr nedeterminat de situații identice. La rândul său, în acord cu nota de la alin.(3) art.326[1] CP RM, dispozițiile art.326[1] CP RM nu se aplică în cazul emiterii, aprobării sau adoptării unor acte normative. Noțiunea de act normativ este definită de art.2 al Legii cu privire la actele normative, nr.100 din 22.12.2017 [7], desemnând actul juridic adoptat, aprobat sau emis de o autoritate publică, care are caracter public, obligatoriu, general și impersonal și care stabilește, modifică ori abrogă norme juridice care reglementează nașterea, modificarea sau stingerea raporturilor juridice și care sunt aplicabile unui număr

nedeterminat de situații identice. Având în vedere că actele normative stipulate la art.6 lit. e) - h) Legea cu privire la actele normative, nr.100 din 22.12.2017 (adică, actele normative ale autorităților administrației publice centrale de specialitate; actele normative ale autorităților publice autonome; actele normative ale autorităților unităților teritoriale autonome cu statut juridic special; actele normative ale autorităților administrației publice locale) constituie acte administrative normative în sensul art.12 Cod administrativ, adoptarea respectivelor acte, chiar în situație de conflict de interese, nu pot genera răspundere penală în temeiul art.326[1] CP RM. Așa cum corect s-a relevat în doctrină, excepția este justificată de adresabilitatea largă a actelor normative, care, inevitabil, pot privi și eventual aduce foloase materiale inclusiv unor persoane care au relații apropiate, de familie sau raporturi de muncă cu funcționarii care au competențe privind aceste acte [8, p.270].

Demonstrarea faptului că doar actul administrativ individual, nu și cel administrativ normativ constituie produs al infracțiunii de exercitare a atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese, ne proiectează traiectoria de cercetare spre luarea în vizor a prevederii de la alin.(1) art.132 Cod administrativ. Or, respectiva normă interpretează activitatea manifestată prin emiterea unui act administrativ individual, *alias* adoptarea actului administrativ individual, presupunând atât emiterea lui de către prim-ministru și autoritățile publice cu conducere unipersonală, cât și adoptarea lui de către Guvern și autoritățile publice cu conducere colegială.

Deducem că actul administrativ individual poate fi adoptat unipersonal sau colegial, fiind irelevant pentru aplicarea art. 326[1]CP RM dacă acesta provine de la o singură persoană sau de la un organ colegial. Luând în calcul aceste interpretări legale, vom expune în abstract câte un exemplu la fiecare dintre situațiile stipulate în la alin.(1) art.132 Cod administrativ. Astfel, în conformitate cu art.22 alin.(3) al Legii cu privire la Guvern, nr.136 din 07.07.2017 [9], în exercitarea funcțiilor și atribuțiilor sale, Prim-ministrul emite decizii. Deoarece decizia emisă de către Prim-ministru este un act administrativ individual, adoptarea acestui act administrativ în situație de conflict de interese (de exemplu aprobarea componenței nominale a entități de pe lângă Prim-ministru, printre care se regăsește o rudă apropiată), fără respectarea prevederilor art.12 alin.(7) al Legii privind declararea averii şi intereselor personale, nr.133 din 17.06.2016 [10] – omisiunea de a informa Autoritatea Națională de Integritate imediat, dar nu mai târziu de 3 zile de la data constatării, despre orice situație de conflict de interese real în care se află, în modul stabilit la alin. (5) al aceleiași lege, context în care se urmărește obținerea, directă sau indirectă, a unui avantaj patrimonial a cărui valoare depășește 10000 de unități convenționale, este susceptibilă de a genera răspundere penală în conformitate cu art.326[1] alin.(2) lit.a) CP RM.

Cu referire la adoptarea actului administrativ individual de către autoritățile publice cu conducere colegială, consemnăm că în condițiile legii, dispunem de mai multe autorități publice ce adoptă colegial acte administrative, precum: Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor, Consiliului de administrație a Comisiei Naționale a Pieței Financiare, Consiliul de supraveghere și Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei etc. Deci, în virtutea caracterului colegial al emiterii actului administrativ, exercitarea atribuțiilor în situație de conflict de interese de către toți membrii organului colegial este redusă la minimum. Probabil legiuitorul trebuia să concretizeze forma de exprimare a laturii obiective în acest caz după modelul celeilalte modalități normative – participarea la luarea unei decizii. Pornind de la această modalitate, luând în calcul prevederile alin.(2) art.132 Cod administrativ, potrivit căruia conducerea colegială a unei autorități publice adoptă decizii prin vot, modalitatea normativă a acțiunii prejudiciabile a infracțiunii prevăzute la art.326[1] CP RM manifestată prin adoptarea unui act administrativ (individual) în ipoteza emiterii acestuia de către o autoritate publică cu conducere colegială semnifică participarea cu drept de vot la examinarea şi soluționarea problemelor ce vizează un interes personal ce influențează, sau ar putea influența exercitarea imparțială şi obiectivă a obligațiilor şi responsabilităților ce îi revin potrivit legii.

Cea de-a treia modalitate normativă a acțiunii prejudiciabile consemnată la art.326[1] CP RM este ***încheierea, directă sau prin intermediul unei persoane terțe, a un act juridic.*** Întâi de toate, considerăm că prin act juridic se înțelege manifestarea voinței îndreptate spre naşterea, modificarea sau stingerea raporturilor juridice, indiferent de natura acestora. Respectiv, încheierea unui act juridic reprezintă o activitate,un proces,în cadrul căruia voința juridică, joacă un rol esențial, care inevitabil ne conduce la categoria de consimțimânt, definită de art.312 alin.(1) Cod civil [11] ca manifestarea, exteriorizată, de voință a persoanei de a încheia un act juridic. Un atare proces în condițiile art.326[1] CP RM – de încheiere a actului juridic pornește de la prefigurarea și conștientizarea oportunității persoanei publice sau persoanei cu funcție de demnitate publică de a încheia un anumit act juridic și până la materializarea acesteia, prin exteriorizarea manifestării de voință de a încheia actul.

În literatura de specialitate română, pornindu-se de la unele spețe de referință din practica judiciară ce se referă la îndeplinire a unor acte (care ar putea să constituie și modalități faptice ale acțiunii de încheiere, directă sau prin intermediul unei persoane terțe, a un act juridic), se aduc următoarele exemple: încheierea de către primar a unor contracte de prestări servicii cu o societate comercială al cărei unic asociat și administrator era fiul său, realizând un folos material pentru acesta; încheierea prin atribuire directă, de către directorul executiv al AJOFM, a unui contract cu societatea comercială a ginerelui, ceea ce a dus la obținerea unui

folos patrimonial pentru ginerele inculpatului, afin de gradul I, administrator și asociat al societății; întocmirea referatelor, notelor justificative și a comenzilor de către inspectorul din compartimentul de specialitate al primăriei, pentru efectuarea unor achiziții publice de la firma pe care o controla, prin care s-au realizat direct foloase patrimoniale pentru sine, soție și afinii de gradul II; încheierea de către directorul unei instituții publice de cultură, cu sine însuși, a unui contract având ca obiect regizarea unui spectacol [12, p.29-30].

În fine, ultima modalitate normativă a acțiunii prejudiciabile consemnată la art.326[1] CP RM se referă la ***luarea unei decizii*** *sau* ***participarea la luarea unei decizii.*** Pornind de la o interpretare judiciară cazuală[13, p.29], prin luarea unei decizii se înțelege o hotărâre luată în urma examinării unei stări, situații, nevoi prin care se urmărește producerea unor consecințe, realizarea unor obiective. Totodată, participarea la luarea unor decizii presupune ca făptuitorul să-și fi adus o contribuție la acea decizie în exercitarea atribuțiilor de serviciu. Considerăm că termenul „decizie" din dispoziția art.326[1] CP RM este utilizat în sens de soluție luată în exercițiul atribuțiilor de serviciu de către făptuitor în mod unipersonal sau colegial și poate consta în emiterea unui înscris, indiferent de denumirea acestuia – hotărâre, decizie, ordonanță etc.

Întrucât între luarea unei decizii sau participarea la luarea unei decizii, pe de o parte și adoptarea unui act administrativ, pe de altă parte, există similitudini evidente, în cele ce urmează ne propunem să trasăm anumite semne de demarcație dintre cele două activități prejudiciabile specifice infracțiunii prevăzute la art.326[1] CP RM. Similitudinea constă în faptul că în ambele cazuri activitatea infracțională se manifestată prin emiterea unui act unipersonal sau colegial. În ambele cazuri, produsul infracțional poate fi un înscris prin care se ia o decizie (soluție). Cu toate că în modalitatea normativă - adoptarea unui act administrativ nu se consemnează expres acest lucru, aceasta rezultă din materialitatea faptei. Or, potrivit alin.(2) art.132 Cod administrativ (context în care legiuitorul se referă la emiterea actelor administrative individuale), conducerea colegială a unei autorități publice adoptă decizii (sublinierea ne aparține – *n.a.*) prin vot. Având în vedere identitatea acestor aspecte, ne întrebăm care ar fi delimitarea dintre adoptarea unui act administrativ și luarea ori participarea la luarea unei decizii? Credem că, în ultima ipoteză – luarea ori participarea la luarea unei decizii, produsul infracțional nu poate fi un act administrativ, în caz contrar, am fi în prezența modalității normative a acțiunii prejudiciabile - adoptarea unui act administrativ. Și atunci, care sunt acele decizii luate unipersonal sau colegial, la care s-a referit legiuitorul, care nu sunt acte administrative?

Considerăm că este vorba despre actele procesuale cu caracter individual, autoritar și obligatoriu, adoptate de către instanțele de judecată în cursul examinării și soluționării cauzelor civile, de contencios administrativ, cauzelor

contravenționale sau penale. La fel, la produsul infracțional în cazul acțiunii prejudiciabile de luarea ori participarea la luarea unei decizii se atribuie și actele procedurale dispuse cu ocazia desfășurării procesului penal (de exemplu, ordonanța de pornire a urmăririi penale, ordonanța de punere sub învinuire a persoanei, rechizitoriu etc.).

O analiză de ansamblu a dispoziției art.326[1]CP RM ne permite să concluzionăm că din cele trei categorii ale conflictelor de interese enumerate în art.12 alin.(1) al Legii privind declararea averii şi intereselor personale, nr.133 din 17.06.2016, doar conflictul de interese consumat este supus punibilității. În același timp, nu oricare conflict de interese consumat reglementat de Legea nr.133/2016generează răspundere penală în baza art.326[1] CP RM, ci doar acela care se caracterizează prin intenție calificată prin scop. Or, expresia *„în vederea obținerii, directe sau indirecte, a unui avantaj patrimonial a cărui valoare depășește 10000 de unități convenționale"* îndeplinește rolul de semn obligatoriu al laturii subiective a componenței infracțiunii, lipsa căruia face inaplicabilă răspunderea penală. Evidențiem că sintagma*„în vederea"* utilizată în dispoziția alin.(1) art.326[1] CP RM are semnificație de finalitate a acțiunii prejudiciabile, fapt dedus chiar din definiția scopului infracțiunii dată în literatura de specialitate: prin scop infracțional se înțelege acel proces psihic care constă în urmărirea realizării unor consecințe ale acțiunii sau, altfel spus, obiectivul propus şi reprezentat de către făptuitor ca rezultat al acțiunii sau inacțiunii sale[14, p.112]. Astfel, locuțiunea*„în vederea"* presupune obiectivul pe care şi-l propune făptuitorul prin săvârșirea soluționării unei cereri, demersuri sau plângeri, prin adoptarea unui act administrativ, prin încheierea, directă sau prin intermediul unei persoane terțe, a unui act juridic, prin luarea unei decizii sau prin participarea la luarea unei decizii. Prin urmare, simpla urmărire a finalității evidențiate este suficientă pentru imputarea răspunderii penale, nefiind condiționată de realizarea efectivă a obținerii, directe sau indirecte, a unui avantaj patrimonial a cărui valoare depășește 10000 de unități convenționale. Totuși, dacă activitatea prejudiciabilă a făptuitorului nu este orientată spre obținerea avantajului patrimonial în cuantumul cerut de lege (peste 10000 de unități convenționale), fapt dedus din circumstanțe de ordin obiectiv, întrucât conflictul de interese constituie o specie, *alias* un caz particular al folosirii situației de serviciu, conflictul de interese consumat va fi încadrat în baza art.327 CP RM, cu condiția *sine qua non*, ca acesta să fie generator de prejudiciu patrimonial, adică să producă daune în proporții considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanei fizice sau juridice. Din această perspectivă, susținem că *de lege lata*, exercitarea atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese are o dublă accepțiune: incriminare *nomen iuris* (art.326[1] CP RM) și modalitate faptică de săvârșire a infracțiunii (art.327 CP RM).

Exegeza relevată mai sus, ne conduce spre stabilirea momentului de consumare a infracțiunii investigate. Or, în circumstanțele în care obținerea, directă sau indirectă, a unui avantaj patrimonial a cărui valoare depășește 10000 de unități convenționale nu intră în sfera laturii obiective, dar în sfera laturii subiective, nu încape îndoială că infracțiunea prevăzută la art. 326[1] CP RM este formală, fiind consumată din momentul comiterii uneia dintre acțiunile prejudiciabile descrise mai sus în situație de conflict de interese, indiferent de momentul obținerii avantajului patrimonial.

În alt context, consemnăm că existența avantajului patrimonial în conjunctura atitudinii psihice a persoanei publice care exercită atribuții în situație de conflict de interese, ne amintește întrucâtva despre infracțiunile de corupție (art.324 – art.326 CP RM). Cu toate acestea, considerăm că nu putem pune semn de egalitate dintre infracțiunile de corupție, pe de o parte și, infracțiunea de exercitare a atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese, pe de altă parte. Aceasta deoarece, infracțiunile de corupție nu pot să existe în afara unei remunerații ilicite, fapt care impune necesarmente existența unui corupt, pe de o parte și a unui corupător, pe de altă parte. *Per a contrario*, în cazul exercitării atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese, nu mai este nevoie de cele două persoane tipice infracțiunilor de corupție. Or, așa cum rezultă din textul de lege prevăzut la art.326[1] CP RM, beneficiul acțiunii prejudiciabile comise în calitate de persoană publică, respectiv persoană cu funcție de demnitate publică, manifestată alternativ în: soluționarea unei cereri, demersuri sau plângeri, adoptarea unui act administrativ, încheierea, directă sau prin intermediul unei persoane terțe, a unui act juridic, luarea unei decizii sau participarea la luarea unei decizii, și-l asumă tocmai aceasta (beneficiul este pentru sine sau pentru o persoană apropiată persoanei publice sau persoanei cu funcție de demnitate publică), constituind totodată și mijlocul care îl impulsionează pe subiectul infracțiunii să adopte un comportament incorect, neonest și părtinitor.

**Referințe bibliografice:**


1. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.66 din 24 mai 2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr.181.
2. Bogdan Sergiu. Incriminarea conflictului de interese. În: Caiete de drept penal, 2009, nr.2, p.78-90.
3. Brînza Sergiu, Stati Vitalie. Exercitarea atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese: reglementarea răspunderii în Codul penal al Republicii Moldova. În: Modern scientific challenges and trends:

a collection scientific works of the International scientific conference (20th July2018). Warsaw: Sp. z o. o. „iScience", 2018, p.19-28.
4. Codul penal al României, nr.286 din 17.07.2009. În: Monitorul Oficial al României, 2009, nr.510. În vigoare din 01.02.2014.
5. Brînza Sergiu, Stati Vitalie. Op. cit.
6. Codul administrativ al Republicii Moldova, nr.116 din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr.309-320.
7. Legea cu privire la actele normative, nr.100 din 22.12.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr.7-17.
8. Predescu Ovidiu, Hărăstășanu Angela. Drept penal. Partea Specială. Examinare comparativă Codul penal – Noul Cod penal. București: Universul Juridic, 2012. 552 p.
9. Legea cu privire la Guvern, nr.136 din 07.07.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr.252.
10. Legea privind declararea averii şi intereselor personale, nr.133 din 17.06.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.245-246.
11. Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107 din 06.06.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr.66-75.
12. Lazăr Augustin. Conflictul de interese: teorie și jurisprudență: studii de drept comparat. București: Universul Juridic, 2016. 189 p.
13. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Sentința penală nr. 88/2015, definitivă prin Decizia penală nr. 42/2016 a Înaltei Curți de Casaţie şi Justiţie, Completul de 5 judecători. *Citat de:* Lazăr Augustin. Op. cit.
14. Bucur Adriana. Influența mobilului şi scopului asupra vinovăției penale. În: Caiete de drept penal, 2006, nr.2, p.105-118.